

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 276/2014-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. októbra 2014 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Lajosa Mészáros v konaní o sťažnosti T. H., zastúpenej advokátkou JUDr. Katarínou Adamovskou, Žižkova 6, Košice, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 CoP 4/2013 z 5. apríla 2013 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, za účasti Krajského súdu v Prešove, takto

r o z h o d o l :

Základné práva T. H. podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 CoP 4/2013 z 5. apríla 2013 porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. júna 2013 doručená sťažnosť T. H. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. Katarínou Adamovskou, Žižkova 6, Košice, ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 27 P 291/2012-110 z 11. decembra 2012 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 CoP 4/2013 z 5. apríla 2013 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, ako aj postupom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov.

Sťažovateľka je matkou maloletého P. H. (ďalej len „maloletý“), ktorý je jej jediným dieťaťom. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 9 C 33/2002 z 5. decembra 2005 bolo rozvedené manželstvo sťažovateľky a P. H. (ďalej len „otec“), maloletý bol zverený do osobnej starostlivosti otca, sťažovateľke bolo určené výživné 1 000 Sk a upravený styk s maloletým tak, že je oprávnená stretávať sa s ním, a to každý párny piatok v mesiaci od 16.00 h do nedele do 18.00 h; každý nepárny štvrtok v mesiaci v čase od 15.00 h do 18.00 h; každý párny utorok v mesiaci v čase od 15.00 h do 18.00 h; počas letných prázdnin od 1. júla v čase od 9.00 h do 15. júla do 18.00 h a od 1. augusta v čase od 9.00 h do 15. augusta do 18.00 h; počas vianočných sviatkov každý párny rok od 23. decembra v čase od 16.00 h do 27. decembra do 18.00 h, každý nepárny rok od 28. decembra v čase od 16.00 h do 1. januára nasledujúceho roka do 18.00 h; počas veľkonočných sviatkov každý párny rok od štvrtka od 16.00 h do soboty do 18.00 h, každý nepárny rok od nedele od 9.00 h, do pondelka do 18.00 h; počas jarných prázdnin každý párny rok od pondelka od 9.00 h do nedele do 18.00 h.

Rozsudkom okresného súdu č. k. 27 P 24/2010-25 z 28. júna 2011 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 CoP 4/2012 z 15. mája 2012 bol zmenený rozsudok okresného súdu sp. zn. 9 C 33/2002 z 5. decembra 2005 vo výroku o úprave styku sťažovateľky s maloletým tak, že sťažovateľka je oprávnená stretávať sa s maloletým každý párný týždeň v mesiaci od štvrtka od 16.00 h do nedele do 19.00 h, výrok o úprave styku počas letných prázdnin, vianočných a veľkonočných sviatkov a jarných prázdnin ostal nezmenený.

Sťažnosťou napadnutým rozsudkom okresný súd zamietol návrh sťažovateľky na zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti, zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 27 P 24/2010-25 z 28. júna 2011 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 CoP 4/2012 z 15. mája 2012 tak, že „*styk matky s mal. P. H. sa neupravuje*“, a zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 33/2002-540 z 5. decembra 2005 vo výroku o povinnosti sťažovateľky prispievať na výživu maloletého tak, že sťažovateľka je povinná prispievať na výživu maloletého sumou 100 € mesačne. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu.

Sťažovateľka namieta, že krajský súd porušil jej základné právo na ochranu rodiny a na súdnu ochranu, pretože rozhodol v rozpore so zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), keď potvrdil rozhodnutie okresného súdu, ktorým nebol upravený jej styk s maloletým. Uvádza, že neboli splnené zákonné podmienky na vydanie takéhoto rozhodnutia, pretože neexistovala dohoda rodičov o úprave styku matky s maloletým. V dôsledku napadnutého rozhodnutia došlo de facto k výraznému obmedzeniu jej rodičovských práv, pretože nemá žiadnu možnosť reálne ovplyvniť ich realizáciu, keďže táto v plnej miere závisí od rozhodnutia maloletého.

Súdy odôvodnili rozhodnutie tým, že „*striktná úprava styku Matky s maloletým bola kontraproduktívna a v záujme Maloletého súd styk s Matkou neupravil, ale ponechal na vôli 15-ročného chlapca tak, ako to sám žiadal, aby si mohol frekvenciu a trvanie styku*

s Matkou určovať sám“. Sťažovateľka poukazuje na to, že súdy takto rozhodli napriek tomu, že v konaní preukázala, že „od 15. 5. 2012 do 4. 4. 2013, t. j. za takmer 11 mesiacov sa s Maloletým stretla celkovo na 65,5 hodiny, čo z celkového počtu 7656 hodín tohto obdobia predstavuje 0,8 %. Za toto obdobie Matka márne chodievala vyzdvihnúť Maloletého do jeho bydliska u Otca v K., a to aj za asistencie polície, márne podávala návrhy na výkon rozhodnutia na súd, či žiadosti o súčinnosť a sťažnosti Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov.“.

Sťažovateľka zastáva názor, že v súdnom konaní nebola poskytnutá ochrana ani jej právu na zachovanie rodinného života, pretože svojím rozhodnutím vytvorili «... široký priestor svojvôli Otca, ktorý nemá záujem na zachovaní vzťahov medzi Matkou a Maloletým a tiež neopodstatneným rozmarom Maloletého, ktorý sa Matku paradoxne akoby snažil „vytrestať“ za to, že o jeho zverenie do svojej osobnej starostlivosti, resp. do striedavej osobnej starostlivosti roky urputne bojuje...».

Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo Sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu vyplývajúcu z čl. 46 ods. 1 Ústavy SR Rozsudkom Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013 porušené bolo.

2. Základné právo Sťažovateľky na ochranu rodičovstva vyplývajúcu z čl. 41 ods. 1 Ústavy SR Rozsudkom Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013, ako aj nečinnosťou oboch súdov a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov porušené bolo.

3. Základné právo Sťažovateľky na starostlivosť o deti a ich výchovu vyplývajúce z čl. 41 ods. 4 Ústavy SR Rozsudkom Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013, ako aj nečinnosťou oboch súdov a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov porušené bolo.

4. Základné právo Sťažovateľky na rešpektovanie súkromného a rodinného života vyplývajúce z čl. 8 ods. 1 a ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Rozsudkom Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013, ako aj nečinnosťou oboch súdov a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov porušené bolo.

6. Základné právo Sťažovateľky na rodičovské práva a starostlivosť o dieťa, ktoré je rovnaké ako rodičovské práva druhého rodiča vyplývajúce z čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa Rozsudkom Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013, ako aj nečinnosťou oboch súdov a Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov porušené bolo.

7. Rozsudok Okresného súdu Prešov č. k. 27 P 291/2012-110 zo dňa 11. decembra 2012 a Rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 4 CoP/4/2013 zo dňa 5. apríla 2013 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

10. Krajský súd v Prešove je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť finančné zadostučinenie Sťažovateľke vo výške 1 000,- eur (slovom tisíc eur) na účet Sťažovateľky.

11. Krajský súd v Prešove je povinný uhradiť Sťažovateľke trovy konania do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet Sťažovateľky. “

Ústavný súd po predbežnom prerokovaní uznesením č. k. IV. ÚS 273/2014-17 z 13. mája 2014 prijal sťažnosť na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 41 ods. 1 a 4, ako aj čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 4 CoP 4/2013 z 5. apríla 2013 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd prípisom z 1. júla 2014 vyzval predsedníčku krajského súdu na vyjadrenie k sťažnosti. Predsedníčka krajského súdu v prípise z 15. júla 2014 uviedla:

«V konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloleté dieťa je prvoradý záujem maloletého dieťaťa. Vzhľadom na nezhody medzi rodičmi, nedostatočnú komunikáciu spojenú s rôznymi prejavmi netolerancie a vzájomného nerešpektovania sa, odvolací súd, s prihliadnutím na vek mal. P. blízky veku dospelosti, v zhode so stanoviskom kolízneho opatrovníka, prihliadal na prejavovaný názor maloletého. Venoval mu patričnú pozornosť a rešpektoval ho z dôvodu, že po predchádzajúcom období, keď mal. P. odmietal stretávať sa s matkou, sám dobrovoľne sa s matkou chce stretávať, čo je možné hodnotiť pozitívne v záujme uchovávanía rodinných citových väzieb. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že súdy rozhodujú o nezhodách rodičov pri výkone ich rodičovských práv a povinností k maloletým deťom len vtedy, pokiaľ sa rodičia o tejto otázke nevedia dohodnúť. Lásku ani pozitívny citový vzťah si nemožno vynútiť a nie je to vinou súdu, ani kolízneho konajúceho opatrovníka. Vo veci starostlivosti o mal. P. H. dochádzalo k viacerým súdnym konaniam, ako aj konaniam o výkon rozhodnutia (realizáciu styku matky s maloletým dieťaťom za asistencie polície), čo negatívne vplývalo na zdravý psychický vývin mal. P. Navyše bolo zohľadnené aj to, že mal. P. sa venuje voľnočasovým aktivitám, športu, má záujem tráviť voľný čas aj s kamarátmi s tým, že zo šetrenia výchovného prostredia mal. P. u otca vyplynulo, že doterajšia výchova je nadštandardná. Mal. P. je dostatočne zodpovedný za svoje správanie vo vzťahu k školským, ako aj osobným povinnostiam. Svoj vzťah k obom rodičom si mal. P. uvedomuje, a preto nebolo možné na tieto skutočnosti neprihliadať, lebo realizácia styku mal. P. vo veku blízkeho dospelosti v plnej miere zohľadňuje potreby dospelujúceho dieťaťa, akceptuje jeho práva rozhodovať sa podľa svojich potrieb slobodne a sám si organizovať voľný čas. Nemožno nepoukázať na to, že bola súdom nariadená striedavá starostlivosť, a to formou predbežného opatrenia. Následne došlo medzi matkou a mal. P. k nezhodám a v sobotu ráno, keď matka spala, mal. P. odišiel z jej domácnosti k otcovi a prestal po tejto udalosti matku navštevovať v súdom určenom čase, pričom v určený deň jej vždy v utorok alebo v stredu napísal e-mail, že nepríde, lebo matka nerešpektuje jeho názory, potreby, nechce sa s matkou baviť o súdoch, psychológoch a stretávaní sa s ním. Po tomto incidente už nedošlo k stretnutiu matky s mal. P. a následne došlo k obnove stretnutia až na základe vzájomnej e-mailovej komunikácii v októbri 2012. V čase nariadenia striedavej osobnej starostlivosti sa mal. P. sám dostavil na odvolací súd a pred senátom odvolacieho súdu prejavil záujem bývať u otca a s matkou sa len stretávať.

O incidente, ktorý sa uskutočnil v domácnosti matky sa mal. P. odmieta vyjadrovať. Navyše, pred odvolacím súdom matka mal. P. vyhlásila, že pokiaľ sa s ním nemôže stretávať na základe súdom upraveného styku, nebude prispievať ani na jeho výživu. Na tieto skutočnosti v celom kontexte, ktoré vyplynuli z predmetného konania, ale aj z konaní predchádzajúcich a predložených listinných dôkazov o dobrovoľnom stretávaní sa mal. P. s matkou, prihliadal odvolací súd pri posudzovaní dôvodnosti podaného odvolania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa.

Odvolací súd považoval rozhodnutie súdu prvého stupňa za vecne správne, a preto ho potvrdil. Rozhodnutím Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4 CoP/4/2013 zo dňa 05. 04. 2013 nie je podľa názoru Krajského súdu v Prešove upierané rodičovské právo matky maloletého dieťaťa, ani právo na jej rodinný život, pokiaľ sa stretávanie s maloletým dieťaťom realizuje dobrovoľne bez nátlaku, čo je možné hodnotiť pozitívne na zdravý psychický vývin maloletého dieťaťa. Základným zmyslom zachovania práva na rodinný život podľa článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je zabezpečenie výchovy detí. Úlohou orgánov štátu je podporovať a chrániť práva vyplývajúce z rodinného života, v prípade zásahu do nich, preferovať záujmy detí, lebo jedným zo základných zmyslov a účelov rodinného života je výchova detí (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nielsen z 28. 01. 1988, Annuaire č. 144).

Z vyššie uvedených dôvodov preto Krajský súd v Prešove zotrváva na svojom stanovisku, ktoré vyplýva z odôvodnenia rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 4CoP/4/2013 z 05. 04. 2013 v celom rozsahu...»

K vyjadreniu krajského súdu zaujala právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní doručenom ústavnému súdu 13. augusta 2014 nesúhlasné stanovisko, v ktorom zotrvala na argumentácii sťažovateľky a uviedla:

«S uvedeným názorom sa nemožno stotožniť, nakoľko Krajský súd v Prešove ako aj súd prvého stupňa o neupravení styku rozhodli napriek tomu, že rozhodovali o podstatne zmenených okolnostiach oproti minulosti:

- až do 15. 05. 2012 Otec Maloletého úpravu styku Maloletého s Matkou rešpektoval, od tohto dátumu však (s odvolaním sa na „názor syna“) prestal a Matka bola dokonca nútená podať návrhy na výkon rozhodnutia,

- súdy mali informáciu o tom, že na Okresnom súde Prešov prebiehalo od 21. 06. 2012 konanie č. 24 Em/2012 o výkon rozhodnutia – rozsudku Okresného súdu Prešov č. k. 27 P/24/2010 zo dňa 28. 06. 2011 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 6 CoP/4/2012 zo dňa 15. 05. 2012 vo veci úpravy styku Matky s Maloletým, ktorý sa v plnom rozsahu (a to ani jediný raz) dlhodobo nerealizoval,

- Maloletý z neznámych a súdom riadne nezistených a neobjasnených príčin podstatne zmenil názor na svoje stretávanie sa s Matkou, nemal oň záujem a ním regulovaný styk s Matkou bol minimálny. Matka Maloletého Krajskému súdu v Prešove na pojednávaní dňa 05. 04. 2013 predložila informáciu o tom, že od 15. 05. 2012 do 04. 04. 2013, t. j. za takmer 11 mesiacov sa Matka Maloletého s Maloletým stretla celkovo na 65,5 hodiny..., z toho v období šiestich mesiacov (jún 2012 – november 2012) sa nestýkala s Maloletým vôbec...

Sťažovateľka má za to, že Krajský súd v Prešove ako aj Okresný súd v Prešove, sa pri rozhodovaní o neupravení styku Matky s Maloletým pridržovali prejaveneho názoru maloletého dieťaťa – 15-ročného chlapca v pubertálnom veku!! – pod silným vplyvom dominantného Otca a jeho matky (starej matky Maloletého) bez hlbšieho skúmania, prečo došlo k zmene postoja Maloletého k Matke, odvolávajúc sa na banálnu hádku medzi Matkou a Maloletým, ktorý dovtedy prejavoval k Matke pozitívne city a snahu stráviť s ňou čas. Sťažovateľka naďalej trvá na tom, že oba súdy nevykonali dostatočné kroky za účelom zistenia hlbších dôvodov tejto skutočnosti a Maloletému nebola nikdy poskytnutá adekvátne psychologická pomoc a podpora. Dieťa v pubertálnom veku napriek rozumovej vyspelosti nedokáže náležite zhodnotiť význam potreby rodinného života, starostlivosti a výchovy poskytovanej zo strany oboch rodičov v tomto zložitom výchovnom období. Právo na vyjadrenie aktuálneho názoru 15-ročného dieťaťa v jednom z najkritickejších vývojových období života, navyše silne ovplyvneného zo strany druhého rodiča, nie je nadradené právu Maloletého a Matky na zachovanie rodinného života.»

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej

len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Podľa čl. II bodu 3 písm. b) dodatku č. 1, ktorým sa mení a dopĺňa rozvrh práce ústavného súdu a ktorý bol prijatý 14. júla 2014, v spojení s dodatkom č. 2 prijatým 17. septembra 2014 na prerokovanie tejto veci je príslušný II. senát ústavného súdu v zložení, ako je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd so súdných spisov okresného súdu zistil tento prehľad konaní vo veci starostlivosti o maloletého:

Okresný súd viedol pod sp. zn. 9 C 33/02 konanie o rozvod manželstva rodičov maloletého. Rozsudkom z 18. júna 2003, právoplatným 16. augusta 2003, okresný súd manželstvo rozviedol. Rozhodnutie v časti o rodičovských právach a povinnostiach bolo zrušené uznesením krajského súdu č. k. 2 Co 396/03-192 z 28. apríla 2004 a v rozsahu zrušenia bola vec vrátená na ďalšie konanie. Následne okresný súd rozhodol o úprave práv a povinností rodičov k maloletému na čas po rozvode rozsudkom z 5. decembra 2005, ktorým zveril maloletého do osobnej starostlivosti otca, ktorý je povinný ho zastupovať a spravovať jeho majetok, určil výživné a upravil styk maloletého s matkou. Rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť v spojení s dopĺňacím rozsudkom z 28. marca 2006 a v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 2 Co 151/06-628 zo 7. júna 2006 vo výroku o výživnom 16. januára 2006 a vo výroku o zverení do výchovy a úprave styku 10. júla 2006.

Medzitým (do právoplatného skončenia konania o úprave práv a povinností rodičov k maloletému na čas po rozvode) okresný súd rozhodoval o veciach úpravy styku s maloletým v týchto veciach:

- uznesením č. k. 24 Nc 70/02-15 z 26. apríla 2002 okresný súd vydal predbežné opatrenie, ktorým upravil styk otca s maloletým do právoplatného skončenia konania

vedeného pod sp. zn. 24 Nc 117/01 (o zverenie maloletého do výchovy a o určenie výživného);

- uznesením č. k. 24 P 412/02-29 z 15. januára 2003 okresný súd zamietol návrh otca na nariadenie predbežného opatrenia na zverenie maloletého do jeho výchovy;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 19 POP 90/2003 o návrhu otca na vydanie predbežného opatrenia o zverenie maloletého syna do výchovy otca a o úprave styku maloletého s matkou okresný súd 4. augusta 2003 návrh zamietol. Krajský súd uznesením č. k. 2 CoP 52/03-35 z 3. októbra 2003, právoplatným 24. novembra 2003, zmenil rozhodnutie okresného súdu a nariadil predbežné opatrenie, ktorým zveril maloletého do výchovy otca do právoplatného skončenia konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 9 C 33/02, a v časti o úpravu styku zrušil uznesenie o zamietnutí návrhu a v tomto rozsahu vrátil vec okresnému súdu. Dôvodom, pre ktorý krajský súd dočasne zveril maloletého do výchovy otca, bolo opakované nerešpektovanie súdneho rozhodnutia o dočasnej úprave styku otca s maloletým zo strany sťažovateľky, ktorá bránila styku otca s maloletým. Okresný súd následne rozhodol predbežným opatrením č. k. 19 POP 90/03-40 zo 6. novembra 2003, právoplatným 12. decembra 2003, o úprave styku matky s maloletým do právoplatného skončenia veci vedenej pod sp. zn. 9 C 33/02;

- okresný súd uznesením č. k. 18 E 459/03-21 z 26. januára 2004 na návrh otca nariadil výkon rozhodnutia o dočasnom zverení maloletého do výchovy otca odňatím maloletého sťažovateľke a jeho odovzdaním otcovi, k realizácii rozhodnutia došlo po dohode rodičov 4. februára 2003;

- uznesením č. k. 19 POP 155/2003-10 z 29. decembra 2003, právoplatným 13. februára 2004, okresný súd zamietol návrh sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia o zverenie maloletého do výchovy matky a na úpravu styku;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 39/04 o návrhu sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia o zverení maloletého do jej výchovy okresný súd rozhodol uznesením z 19. februára 2004, ktorým návrh zamietol; krajský súd v odvolacom konaní uznesenie zrušil a konanie zastavil;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 27 P 232/04 o návrhu sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia, ktorým by súd zveril maloletého do jej výchovy, a na úpravu styku maloletého s otcom, ktorý sťažovateľka podala 26. augusta 2004, okresný súd rozhodol

uznesením zo 6. septembra 2004, ktorým návrh zamietol. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 28. septembra 2004;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 24 Nc 117/01 o návrhu sťažovateľky z 2. apríla 2001 na úpravu práv a povinností k maloletému okresný súd rozhodol rozsudkom zo 4. apríla 2005, právoplatným 21. apríla 2005, tak, že zastavil konanie o zverenie maloletého do výchovy a určil výživné. O zastavení konania rozhodol na základe späťvzatia návrhu v časti zverenia do výchovy vzhľadom na prebiehajúce konanie o rozvode, v ktorom sa rozhodne aj o výchove maloletého;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 24 P 219/05 o návrhu sťažovateľky z 31. mája 2005 na vydanie predbežného opatrenia o zmene úpravy styku nariadeného predbežným opatrením č. k. 19 POP 90/03-4 zo 6. novembra 2003, okresný súd uznesením z 30. júna 2005, právoplatným 14. októbra 2005, rozhodol o rozšírení úpravy styku matky s maloletým;

- v konaní vedenom pod sp. zn. 24 P 277/05 o návrhu sťažovateľky z 1. júla 2005 na zrušenie predbežného opatrenia o zverení maloletého do výchovy otca okresný súd uznesením z 1. decembra 2005 návrh zamietol, krajský súd jeho rozhodnutie potvrdil uznesením z 25. januára 2006.

Predmetom konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 24 P 335/2005 bolo konanie o „*rozhodovaní súdu pri nezhode rodičov*“, v ktorom sa sťažovateľka domáhala udelenia súhlasu súdu namiesto otca na zmenu školského zariadenia, umožnenie telefonického kontaktu s maloletým kedykoľvek a domáhala sa aj práva na informácie o maloletom. Sťažovateľka žiadala aj o vydanie predbežného opatrenia na uloženie povinnosti otcovi preradiť maloletého zo zdravotných dôvodov na Základnú školu v P. a umožniť maloletému kedykoľvek telefonický kontakt s ňou. Okresný súd uznesením č. k. 25 P 216/2006-36 z 31. marca 2006, ktoré nadobudlo právoplatnosť 26. apríla 2006, zamietol návrh sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia. Rozsudkom č. k. 24 P 335/2005-285 z 23. marca 2007, právoplatným 28. apríla 2007, okresný súd zamietol návrh sťažovateľky vo veci samej.

V konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 27 P 271/2006 sa sťažovateľka domáhala návrhom podaným 6. novembra 2006 zmeny rozhodnutia o osobnej starostlivosti o maloletého, ktorého žiadala zveriť do svojej starostlivosti. Návrhom z 27. apríla 2007 žiadala o vydanie predbežného opatrenia, ktorým by súd rozhodol o novej úprave styku matky s maloletým do právoplatného skončenia konania o zmenu výchovy. Okresný súd jej návrh na vydanie predbežného opatrenia zamietol uznesením z 28. mája 2007, ktoré nadobudlo právoplatnosť 20. septembra 2007. O veci samej okresný súd rozhodol rozsudkom č. k. 27 P 271/2006-151 z 31. októbra 2007, ktorým „konanie“ o zmenu výchovy zastavil, pretože sťažovateľka vzala tento návrh späť, a rozhodol o zmene úpravy styku matky s maloletým. Súčasne uložil rodičom výchovné opatrenie – podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu. Krajský súd uznesením sp. zn. 5 CoP 2/2008 z 13. marca 2008 rozsudok okresného súdu zrušil v napadnutej časti (okrem výroku o zastavení konania o zmenu výchovy) a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Okresný súd konanie o veci zastavil uznesením z 12. júna 2008, právoplatným 15. júla 2008, pretože sťažovateľka vzala návrh na zmenu úpravy styku späť, a uloženie výchovného opatrenia nepovažoval za účelné.

Uznesením č. k. 25 P 257/2009-10 z 1. decembra 2009 okresný súd zastavil konanie o návrhu otca na zmenu úpravy styku z dôvodu litispendencie, pretože okresný súd viedol súčasne konanie pod sp. zn. 25 P 377/2008 o návrhu otca na zmenu úpravy styku a pozastavenie výkonu rodičovských práv matke a súčasne aj o návrhu matky na zmenu osobnej starostlivosti.

V konaní vedenom pod sp. zn. 25 P 377/2008 okresný súd rozhodol rozsudkom z 26. marca 2009 tak, že zamietol návrh matky na zmenu osobnej starostlivosti a zamietol aj návrh otca na zmenu úpravy styku a pozastavenie výkonu rodičovských práv matke. Rozsudok nadobudol právoplatnosť vo výroku o zamietnutí návrhu otca 30. apríla 2009 a vo výroku o zamietnutí návrhu matky 4. januára 2010.

V konaní vedenom pod sp. zn. 27 C 24/2010 o návrhu sťažovateľa na zmenu úpravy styku (návrh podaný 20. januára 2010) a o návrhu sťažovateľky na zverenie maloletého do striedavej starostlivosti oboch rodičov (návrh podaný 1. júla 2010,

od 21. septembra 2010 veci spojené na spoločné konanie) okresný súd rozhodol rozsudkom z 28. júna 2011 o zmene rozsudku č. k. 9 C 33/2002-540 z 5. decembra 2005 vo výroku o úprave styku matky s maloletým, zastavil konanie o zverenie maloletého do osobnej starostlivosti matky a návrh matky na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov aj návrh otca v prevyšujúcej časti zamietol. Sťažovateľka podala 17. marca 2010 aj návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým žiadala o zmenu úpravy styku s maloletým do právoplatného skončenia konania vedeného pod sp. zn. 27 P 24/2010. Okresný súd jej návrh zamietol uznesením č. k. 24 P 157/2010-37 zo 6. mája 2010. Sťažovateľka podala 3. novembra 2010 aj návrh na vydanie predbežného opatrenia, ktorým žiadala o zverenie maloletého do striedavej starostlivosti rodičov. Okresný súd jej návrh zamietol uznesením z 2. decembra 2010.

Krajský súd rozhodol v odvolacom konaní uznesením sp. zn. 6 CoP 20/2011 z 2. februára 2012 tak, že dal podnet okresnému súdu na začatie konania o nariadenie predbežného opatrenia o striedavej starostlivosti o maloletého. Rozhodol tak po výsluchu maloletého, ktorý uviedol, že nevie, či by chcel žiť striedavo u oboch rodičov, musel by si to najskôr vyskúšať. Okresný súd začal z úradnej moci konanie uznesením zo 14. februára 2012 a uznesením č. k. 27 P 24/2010-303 z 20. februára 2012 zveril maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rodičov. Maloletý sa 13. marca 2012 bez predvolania sám dostavil na krajský súd, kde do zápisnice uviedol, že si želá navrátiť predošlý stav, chce bývať u otca a s matkou sa stretávať a žiada obnoviť predchádzajúci stav čím skôr. Krajský súd následne v odvolacom konaní uznesením č. k. 6 CoP 3/2012-325 z 3. apríla 2012 predbežné opatrenie zrušil.

O odvolaniach sťažovateľky a otca proti rozsudku okresného súdu z 28. júna 2011 krajský súd rozhodol rozsudkom sp. zn. 6 CoP 4/2012 z 15. mája 2012 tak, že potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa s výnimkou výroku o zastavení konania o zverenie maloletého do osobnej starostlivosti matky (pretože tento výrok nebol napadnutý odvolaním) a zmenil rozsudok vo výroku o trovách štátu.

V sťažnosťou napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. 27 P 291/2012 okresný súd rozhodoval o návrhu sťažovateľky na zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti, na úpravu styku otca s maloletým a na zvýšenie výživného.

Sťažovateľka žiadala aj o vydanie predbežného opatrenia, ktorým by bol maloletý zverený do jej osobnej starostlivosti. Svoj návrh odôvodnila tým, že otec zámerne neumožňuje jej styk s maloletým. Okresný súd jej návrh zamietol uznesením č. k. 27 P 291/12-15 zo 4. júla 2012, pretože nie je dôvod na zmenu výchovného prostredia maloletého predbežným opatrením. Krajský súd v odvolacom konaní potvrdil rozhodnutie okresného súdu. Sťažovateľka podala 7. septembra 2012 opakovaný návrh na dočasné zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti odôvodnený tým, že s maloletým nemá štyri mesiace žiadny kontakt. Poukázala na to, že v roku 2004, keď maloletý nemal dva mesiace kontakt s otcom, krajský súd ho zveril do výchovy otcovi, a preto žiada o rovnaký postup v obdobnej situácii. Okresný súd zamietol jej návrh uznesením z 12. septembra 2012 z dôvodu nepreukázania potreby naliehavej úpravy pomerov s opätovným poukazom na prejavovaný názor maloletého v konaní vedenom pod sp. zn. 27 P 24/2010. Dňa 5. decembra 2012 sťažovateľka podala ďalší návrh na vydanie predbežného opatrenia o zverenie maloletého do jej výchovy. Okresný súd jej návrh zamietol uznesením z 12. decembra 2012, ktoré krajský súd potvrdil uznesením z 20. februára 2013.

Okresný súd rozsudkom č. k. 27 P 291/2012-110 z 11. decembra 2012 zamietol návrh sťažovateľky na zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti a na úpravu styku otca s maloletým, zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 27 P 24/2010-25 z 28. júna 2011 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 CoP 4/2012 z 15. mája 2012 tak, že „*styk matky s mal. P. H. sa neupravuje*“, a zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 33/2002-540 z 5. decembra 2005 vo výroku o povinnosti sťažovateľky prispievať na výživu maloletého tak, že sťažovateľka je povinná prispievať na výživu maloletého sumou 100 € mesačne. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu.

Na návrh sťažovateľky doručený 5. novembra 2012 okresný súd viedol konanie o výkon rozsudku okresného súdu sp. zn. 27 P 24/2010 z 28. júna 2011 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 6 CoP 4/2012 z 15. mája 2012, ktorým sa sťažovateľka domáhala realizácie úpravy styku s maloletým. Uznesením z 8. novembra 2012 okresný súd konanie zastavil z dôvodu neskončeného konania o výkon uvedeného rozsudku vedeného pod sp. zn. 24 Em 2/2012.

Predmetom tohto konania je rozhodovanie ústavného súdu o sťažnosti vo veci namietaného porušenia základných práv a práv sťažovateľky napadnutým rozsudkom krajského súdu v časti výroku o úprave jej styku s maloletým. Vzhľadom na to, že krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu z 11. decembra 2012, ústavný súd cituje relevantnú časť odôvodnenia rozsudku okresného súdu:

„V predmetnom konaní vykonaným dokazovaním mal súd preukázané, že od právoplatného skončenia posledného rozhodnutia súdu ohľadom úpravy styku matky s maloletým P. až do podania nového návrhu matkou na tunajší súd v konaní o zmenu osobnej starostlivosti ubehla doba mesiaca a pol, pričom matka žiadala zmeniť osobnú starostlivosť z otca na svoju osobnú starostlivosť o mal. P., nakoľko otec od právoplatnosti posledného rozsudku opakovane, bezdôvodne a zámerne neumožňuje styk s maloletým P. Následne až v priebehu konania bolo zistené, že k takýmto stretnutiam matky s mal. P. nedochádza, nakoľko mal. P. odmieta striktne dodržiavať úpravu styku stanovenú súdom, pričom spočiatku úplne odmietal stretnutia s matkou z dôvodu, že s touto viac nechce komunikovať o súdoch, o psychologoch, nechce sa viac zúčastňovať súdnych konaní, ani psychologických vyšetrení, odmieta, aby sa stretnutia konali za účasti polície. Žiadal, aby rešpektovala aj jeho požiadavky, aj jeho osobu.

Následne od incidentu, ktorý prebehol medzi matkou a maloletým a kedy maloletý odišiel z jej domácnosti v sobotu v ranných hodinách, pričom ukončil stretnutie skôr, než bolo určené súdom, došlo k stretnutiu mal. P. s matkou až v priebehu konania, keď mal mal. P. imatrikuláciu. Následne prebehlo ďalších pár stretnutí, keď mal mal. P. narodeniny alebo na bowlingu v čase, ktorý oznámil mal. P. matke, že vtedy by sa s ňou stretnúť chcel.

V priebehu konania bol vypočutý mal. P. pred súdom, kde sa vyjadril, že sa s mamou nestretával dlhšiu dobu. Potvrdil, že sa s mamou chce stretávať, avšak nechce, aby mu

vyčítala jeho správanie pred krajským súdom, nechce, aby hovorila o súdoch, o psychológoch, nechce, aby chodila na stretnutia s políciou, o týchto dôvodoch jej aj písal v e-mailoch. Mal. P. jasne prejavil svoju vôľu pred súdom, že sa s mamou chce stretávať podľa toho, ako mu to bude vyhovovať, ako mu to umožnia školské povinnosti (aký bude mať rozvrh v škole), podľa svojich záujmových aktivít a nechce, aby mal striktno určený deň a hodinu, kedy ku matke musí ísť. Zároveň uviedol, že pokiaľ matka dodrží všetko čo mu napísala v jednom z e-mailov, chce sa s ňou aj naďalej stretávať. Zároveň poprel, že by ho otec nahováral proti matke. Otcov postoj k celej veci popísal skôr ako postoj chápaného otca, ktorý ponecháva na rozhodnutí a zvážení svojho syna, či sa chce alebo nechce s matkou stretnúť s tým, že v plnej miere bude rešpektovať jeho názor. Otec mu nebráni stretávať sa s mamou, pokiaľ sa s ňou stretnúť chce, môže sa s mamou kontaktovať.“

K právnemu posúdeniu veci okresný súd uviedol:

„V súlade s Článkom 12 Dohovoru o právach dieťaťa vypočul súd mal. P., keďže posúdil, že je schopný a je v takom veku, kedy dokáže formulovať svoje vlastné názory a má právo tieto názory slobodne vyjadriť pred súdom. Súd akceptoval názor mal. P., venoval mu patričnú pozornosť a prihliadol na to, že mal. P. je vo veku 15 rokov, kedy sám dokáže vyjadriť samostatne svoj názor. V konaní bol vypočutý za prítomnosti kolízneho opatrovníka, ktorým bol v konaní ustanovený Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, v súlade s ust. § 100 ods. 3 O. s. p.

Zároveň súd vychádzal z článku 3 ods. 1 Dohovoru, podľa ktorého záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti dotýkajúcej sa detí, uskutočňovanej tak verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Súd vychádzal z toho, že záujem mal. P. je prvoradým záujmom nad všetkými inými záujmami vrátane záujmov jeho rodičov. Pri rozhodovaní súd vzal do úvahy najmä naplnenie potrieb mal. P. v rámci psychickej aj fyzickej oblasti tak, aby bol zabezpečený, spokojný a bezpečný harmonický vývin maloletého P. s tým, že bude mať neobmedzené možnosti kontaktovať sa so svojou matkou, zatiaľ čo bude žiť v stabilnom prostredí, v ktorom je zvyknutý, kde má vytvorené väzby a kde po návrate zo stretnutia s matkou pociťuje istotu a bezpečie tak, ako to aj sám vyjadril vo svojej výpovedi.“

Okresný súd zhrnul podstatné dôvody svojho rozhodnutia takto:

„V priebehu celého konania nebolo zistené vážne narušenie citových väzieb mal. P. vo vzťahu k svojej matke. Postoj, ktorý zaujal voči svojej matke je možné chápať ako určitý vzdor vzhľadom na súčasný vek maloletého, ako aj na to, že matka v poslednom období nerešpektovala jeho názory a jeho postoje, snažila sa v čo najširšej miere tráviť čas so svojim synom, pričom nedokázala vypočúť a chápať jeho potreby a požiadavky. Keďže mal. P. dlhé roky nepretržite vypovedá pred súdmi, pred políciou, pred inými štátnymi orgánmi a podroboval sa znaleckým dokazovaniam z odvetvia detskej psychológie, dospel do fázy, kedy na základe svojej rozumovej vyspelosti a inteligencie chce rozhodovať o svojom voľnom čase a spôsobe jeho trávenia sám. P. v žiadnom prípade nepopiera lásku ku svojej matke, mamu má veľmi rád, prežil s ňou krásne obdobia, avšak v poslednom období bola matka na neho veľmi nátlaková, musel plniť jej požiadavky, ktoré dospeli do štádia, že na stretnutie prišla matka s políciou, kedy musel mal. P. vysvetľovať pred týmto orgánom štátnej moci, že nechce so svojou matkou odísť na stretnutie. Všetky tieto skutočnosti veľmi negatívne zasiahli do života mal. P., a preto sám dobrovoľne najskôr v predchádzajúcom konaní, kedy došlo k zmene úpravy styku matky s maloletým, následne aj v tomto konaní žiadal, aby bol rešpektovaný jeho názor na spôsob trávenia času so svojou matkou.

Obaja rodičia sú v plnej miere spôsobilí vychovávať mal. P., majú na to vytvorené všetky podmienky, či už bytové, ekonomické, zdravotné, morálne alebo osobnostné, obaja rodičia majú mal. P. veľmi radi, majú k nemu vyvinutý veľmi pozitívny vzťah a obaja veľmi chcú zabezpečiť osobnú starostlivosť o mal. P. V predchádzajúcom konaní na základe predbežného opatrenia sa neosvedčilo zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti. Striedavá osobná starostlivosť oboch rodičov zlyhala po veľmi krátkom období, kedy P. prejavil túžbu byť stále v starostlivosti otca a s matkou sa iba stretávať. Keďže od posledného rozhodnutia súdu uplynula veľmi krátka doba, nedošlo k podstatnej zmene pomerov, ktorá by odôvodňovala zmenu v starostlivosti o mal. P. z otca na matku, pričom sám P. žiada aj naďalej byť zverený do starostlivosti svojho otca, súd zamietol návrh na zmenu osobnej starostlivosti.

Zároveň súd poukazuje na to, že v priebehu celého konania nebolo zistené zámerné znemožňovanie otcom stretávania sa P. s matkou, naopak sám mal. P. vo svojej výpovedi

uviedol, že otec mu nebráni v stretnutiach s matkou, ponecháva to na jeho rozhodnutí, a tiež nebolo zistené vykonaným dokazovaním, že by otec maril výkon súdneho rozhodnutia tým, že by mal. P. na stretnutie s matkou riadne nepripravoval, o čom svedčia aj dva záznamy polície, ktoré otec založil do spisu a z ktorých je zrejmé, že sám P. odmietol pred políciou ísť na stretnutie so svojou matkou. Preto súd nevidel dôvod na odňatie mal. P. zo starostlivosti otca v súlade s ustanovením § 25 ods. 4 Zákona o rodine.

Pri zmene rozhodnutia ohľadom úpravy styku mal. P. s matkou vychádzal súd najmä z výpovede maloletého, ktorý uviedol, že svoju mamu má rád, chce sa s ňou stretávať, avšak čas stretnutí si chce sám určovať po vzájomnej dohode s matkou. Toto rozhodnutie mal. P. považoval súd za prvoradé, nakoľko mal. P. dokázal pred súdom jasne a zrozumiteľne vyjadriť svoj názor, pričom ide o záležitosť, ktorá sa výsostne týka jeho osoby. Súd venoval patričnú pozornosť takýmto názorom maloletého P. a zmenil pôvodné rozhodnutie súdu, ktorým bol presne vymedzený čas stretnutí mal. P. s matkou tak, že styk matky s mal. P. neupravil.

V súlade s Dohovorom o právach dieťaťa, s poukazom na najlepší záujem mal. P. je v súčasnom období najvhodnejšie, aby k stretávaniam medzi matkou a mal. P. dochádzalo na základe vzájomnej komunikácie a vzájomnej dohody medzi matkou a mal. synom, pričom v závere konania k takejto komunikácii medzi nimi už dochádzalo a dokonca došlo aj k stretnutiam mimo súdnej úpravy styku.

Práve pri takto časovo neobmedzenej možnosti stretávania sa bude môcť matka v plnej miere uplatňovať svoje rodičovské práva vo vzťahu k maloletému. Pokiaľ si sám P. určí a dohodne stretnutie s matkou, toto stretnutie prežije oveľa plnohodnotnejšie, nakoľko nebude časovo obmedzený, nebude stresovaný prípravou na vyučovanie, resp. túžbou práve v súdom vymedzenom čase stretnúť sa so svojimi kamarátmi alebo tráviť čas krúžkami, resp. záujmovými činnosťami.“

Krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku uviedol:

„K odvolaniu matky uvádza, že úlohou odvolacieho súdu v odvolaní namietanom nesprávne právne posúdenie bolo zistiť, či súd prvého stupňa na zistený skutkový stav správne aplikoval príslušné právne predpisy.

Nesprávnym právnym posúdením veci sa rozumie omyl súdu pri aplikácii práva. O omyl v aplikácii práva ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis, než ktorý mal použiť, alebo ak použil síce správny právny predpis, ale ho nesprávne vyložil.

Uplatnená námietka nesprávneho právneho posúdenia nebolo opodstatnená. Súd prvého stupňa správne na základe výsledkov vykonaného dokazovania vyhodnotil jednotlivé dôkazy v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov vyplývajúcou z ust. § 132 O. s. p. jednotlivo aj v ich vzájomnej súvislosti. S prihliadnutím na okolnosti danej veci, ako aj výsledky vykonaného dokazovania, stanovisko mal. P. ohľadne stretávania sa s matkou a striktnej úpravy styku súdnym rozhodnutím, správne prihliadal na prejavovaný názor maloletého dieťaťa s poukazom na Dohovor o právach dieťaťa (čl. 12), ako aj právnu úpravu vyplývajúcu zo Zákona o rodine (§ 43 ods. 1). Namietané nesprávne vyhodnotenie výpovede maloletého dieťaťa nebolo opodstatnené. Súd prvého stupňa vyjadrenie maloletého posudzoval s prihliadnutím na vek a jeho rozumovú vyspelosť s tým, že zohľadňoval aj jeho prejavovaný záujem s matkou sa stretávať, avšak na dobrovoľnej báze vzhľadom na rozsah jeho školských povinností spojených s prípravou na vyučovanie, ako aj záujmovou činnosťou a vôľou tráviť čas aj s kamarátmi z dôvodu, že dlhoročné prebiehajúce súdne konania iniciované matkou ho obmedzujú v jeho zdravom psychickom a fyzickom vývine, ako aj v slobodnom rozhodovaní o voľnočasových aktivitách, ktoré sú často obmedzené striktnou úpravou styku.

Vo vzťahu k navrhovanej zmene zverenia osobnej starostlivosti súd prvého stupňa správne zohľadnil, že nenastala podstatná zmena, ktorá by odôvodňovala zmenu osobnej starostlivosti, a preto v tejto časti bol návrh správne zamietnutý, ako aj vo vzťahu k úprave styku otca s maloletým dieťaťom.

Pred odvolacím súdom odvolací súd opätovným vypočutím účastníkov konania, t. j. rodičov maloletého dieťaťa v snahe dospieť k dohode o úprave styku v záujme maloletého dieťaťa skúmal, ako sa po rozhodnutí súdu realizuje styk matky s mal. P. Z predložených podaní oboma rodičmi nepochybne vyplynulo, že mal. P. sa s matkou stretáva aj po rozhodnutí súdu, t. j. napr. stretnutie sa konalo 24. 12. 2012, 27. 12. 2012, 30. 12. 2012, 04. 01. 2013, 02. 02. 2013, 12. 02. 2013, 22. 02. 2013, 16. 03. 2013, 27. 03. 2013 a 31. 03. 2013. To znamená, že týmto spôsobom matke maloletého dieťaťa nie je bránené v stretávaní sa s maloletým dieťaťom. Tvrdené skutočnosti o tom, že otec

maloleté dieťa na styk nepripraví, ani pred odvolacím súdom nebolo preukázané. Otec prehlásil, že mal. P. si dohodne stretnutie s matkou sám s tým, že on ho na stretnutie zavezie a následne po skončení stretnutia ho opäť vyzdvihne. S prihliadnutím na vek maloletého dieťaťa (blízky veku dospelosti) je logické a v záujme dieťaťa, ako aj na prospech vecí a zachovania rodinných väzieb, pokiaľ mal. P. sám dobrovoľne komunikuje s matkou a s prihliadnutím na školské povinnosti, ako aj záujmové činnosti si vie dohodnúť s matkou stretnutie a stráviť s ňou voľné chvíle. Odvolací súd sa stotožňuje s názorom súdu prvého stupňa, že nerešpektovanie prejaveneho názoru maloletého dieťaťa vo veku blízkom dospelosti, vzhľadom na prebiehajúce súdne konania, na opakovane podávané návrhy matkou o zmenu osobnej starostlivosti a úpravu styku, ako aj výkon rozhodnutia - úpravy styku za asistencie polície by bolo kontraproduktívne a nie je v záujme maloletého dieťaťa. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na to, že akákoľvek forma stretávania, resp. komunikácie, napr. mailom, telefonicky, komunikácia cez SKYPE, Facebook, či iné sociálne siete maloletého dieťaťa s rodičom, ktorému nie je zverené do osobnej starostlivosti je na prospech a zachovanie rodinných citových väzieb. Týmto rozhodnutím nie je upierané rodičovské právo matke maloletého dieťaťa, ani právo na jej rodinný život, pokiaľ sa stretávanie s maloletým dieťaťom realizuje dobrovoľne bez nátlaku, čo je možné hodnotiť pozitívne na zdravý psychický vývin maloletého dieťaťa.“

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

Podľa čl. 41 ods. 1 ústavy v znení účinnom v čase rozhodovania krajského súdu manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.

Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlika a korešpondencie.

Podľa čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

Podľa čl. 9 ods. 3 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa oddeleného od jedného alebo oboch rodičov udržiavať

pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, ibaže by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Podľa čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.

Podľa čl. 12 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Podľa § 24 ods. 4 zákona o rodine súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

Podľa § 25 ods. 1 zákona o rodine rodičia sa môžu dohodnúť o úprave styku s maloletým dieťaťom pred vyhlásením rozhodnutia, ktorým sa rozvádza manželstvo; dohoda o styku rodičov s maloletým dieťaťom sa stane súčasťou rozhodnutia o rozvode.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o rodine ak sa rodičia nedohodnú o úprave styku s maloletým dieťaťom podľa odseku 1, súd upraví styk rodičov s maloletým dieťaťom v rozhodnutí o rozvode; to neplatí, ak rodičia úpravu styku žiadajú neupraviť.

Podľa § 25 ods. 3 zákona o rodine ak je to potrebné v záujme maloletého dieťaťa, súd obmedzí styk maloletého dieťaťa s rodičom alebo ho zakáže.

Podľa § 26 zákona o rodine ak sa zmenia pomery, súd môže aj bez návrhu zmeniť rozhodnutie o výkone rodičovských práv a povinností alebo dohodu o výkone rodičovských práv a povinností.

Podľa § 28 ods. 2 zákona o rodine rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia. Pri ich výkone sú povinní chrániť záujmy maloletého dieťaťa.

Podľa § 43 ods. 1 zákona o rodine maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť vyjadriť samostatne svoj názor, má právo vyjadrovať ho slobodne vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú. V konaniach, v ktorých sa rozhoduje o veciach týkajúcich sa maloletého dieťaťa, má maloleté dieťa právo byť vypočuté. Názoru maloletého dieťaťa musí byť venovaná náležitá pozornosť zodpovedajúca jeho veku a rozumovej vyspelosti.

Ústavný súd posudzoval namietané porušenie základných práv sťažovateľky podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru spoločne vzhľadom na to, že argumentácia sťažovateľky je v podstate rovnaká vo vzťahu ku všetkým označeným článkom ústavy a dohovoru a týka sa výkladu a aplikácie § 25 ods. 2 zákona o rodine.

Podľa judikatúry ústavného súdu (m. m. IV. ÚS 77/02, III. ÚS 63/06) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal výklad dotknutej právnej normy, ktorý je v súlade s ústavou, čo je základným predpokladom na ústavne konformnú aplikáciu tejto právnej normy na zistený skutkový stav veci.

Rodičovské práva a povinnosti patria obidvom rodičom. Ak rodičia žijú v manželstve, predpokladá sa, že ich vykonávajú v zásade na základe vzájomnej dohody a v záujme maloletého dieťaťa. Zákon o rodine úpravu výkonu rodičovských práv a povinností v určitých špecifických situáciách rieši osobitne, čo nielen umožňuje čl. 51 ods. 1 ústavy, ale to aj predpokladá. Pritom zákon o rodine preferuje predovšetkým dohodu rodičov pri výkone rodičovských práv a povinností (§ 35, § 36, § 25 ods. 1, § 24 ods. 2 zákona o rodine). Až keď nedôjde k dohode rodičov o výkone rodičovských práv, rozhodne o ich výkone súd, vždy však s prihliadnutím na záujem maloletého dieťaťa (IV. ÚS 367/08).

Sťažovateľka považuje za porušenie svojich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru rozhodnutie krajského súdu v časti úpravy styku s maloletým, ktorým krajský súd potvrdil rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktorým nebol upravený styk s maloletým a jeho konkrétna realizácia bola ponechaná na dohodu maloletého so sťažovateľkou. Krajský súd tak rozhodol s poukazom na Dohovor o právach dieťaťa a v ňom zakotvený princíp najlepšieho záujmu maloletého.

Pojem najlepší záujem dieťaťa, ktorý je použitý v čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, nie je v Dohovore o právach dieťaťa definovaný všeobecnými kritériami ani vo vzťahu ku konkrétnym okolnostiam. Obsah tohto pojmu je možné interpretovať z obsahu jednotlivých článkov vnímaných vo vzájomných súvislostiach v kontexte celého dokumentu. V súlade s princípmi medzinárodného práva postupuje aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) pri interpretácii dohovoru, zvlášť ak ide o pravidlá týkajúce sa medzinárodnej ochrany ľudských práv (napr. Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko, rozsudok zo 6. 7. 2010, bod 131) a rovnaký prístup je vlastný aj ústavnému súdu pri konkrétnej kontrole ústavnosti.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre (ibid., bod 135) konštatuje, že existuje široký konsenzus, i v rámci medzinárodného práva, že vo všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí musia byť rozhodujúcim hľadiskom ich najlepšie záujmy. Tento záujem sa podľa ESLP skladá z dvoch zložiek. Na jednej strane vyžaduje udržiavanie

väzieb dieťaťa s jeho rodinou, okrem prípadov, keď sa konkrétna rodina preukáže ako nevhodná. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť pretrhnuté iba vo veľmi výnimočných prípadoch a musí byť vykonané všetko v záujme zachovania osobných vzťahov a ak je to vhodné, v záujme obnovy rodiny. Na druhej strane je v záujme dieťaťa, aby bola jeho výchova zabezpečená v stabilnom prostredí a rodičom nemôže byť podľa čl. 8 dohovoru umožnené uplatňovať opatrenia, ktoré by mohli poškodiť zdravie alebo vývoj dieťaťa (ibid., bod 136). Článok 8 dohovoru tak vyžaduje zo strany orgánov verejnej moci rozhodovanie zachovávajúce rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodičov, osobitná pozornosť v tomto procese však musí byť venovaná najlepšiemu záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti na jeho povahe a význame môže prevážiť nad záujmami rodičov (Sahin v. Nemecko, rozsudok z 8. 7. 2003, bod 66).

Princíp ochrany záujmov maloletého je základom úpravy rodinnoprávných vzťahov, a teda východiskovým princípom aj pri výklade a aplikácie jednotlivých ustanovení zákona o rodine v konaní o úpravu pomerov rodičov k maloletým deťom z ich manželstva na čas po rozvode.

V súlade s čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa a § 43 ods. 1 zákona o rodine bol v napadnutom konaní maloletý vypočutý a bol zisťovaný jeho názor a predstava v otázke zverenia do osobnej starostlivosti, úpravy styku s druhým rodičom, ako aj dôvody, pre ktoré preferuje doterajší stav osobnej starostlivosti zo strany otca a odmieta v rozsahu súdnej úpravy styk so sťažovateľkou, pričom vypočutie bolo zamerané na zistenie konkrétnych príčin tohto stavu. Maloletý bol v konaní vypočutý sudkyňou okresného súdu za prítomnosti kolíznej opatrovníčky. Vo svojej výpovedi 31. októbra 2012 uviedol, že mu sťažovateľka v máji 2012 vyčítala jeho vyjadrenie pred krajským súdom vo veci zverenia do striedavej starostlivosti, napriek tomu však dodržal termín nasledujúceho stretnutia, ktorý si so sťažovateľkou dohodol na piatok, pretože vo štvrtok sa chcel ešte pripravovať do školy. Sťažovateľka mu v piatok opäť vyčítala jeho výpoveď pred krajským súdom, a preto v sobotu bez jej vedomia odišiel z jej bytu k otcovi. Sťažovateľka ho následne kontaktovala až v septembri 2012. Maloletý uviedol, že sa so sťažovateľkou chce stretávať, nechce mať však striktné upravený styk. Uviedol: „... *chcem sa s mamou naďalej stretávať*“

podľa svojho uváženia, ako to mne bude vyhovovať, ako sa s mamou na tom dohodneme. Nechcem, aby som mal striktné upravený styk s mamou, aby bolo presne určené deň a hodina, kedy tam musím ísť.“

V napadnutom konaní bolo vykonané dokazovanie okrem iného výsluchmi účastníkov, zápisnicou o výsluchu maloletého z 31. októbra 2012, zápisnicou o výsluchu maloletého zo 4. októbra 2012 v konaní o súdny výkon rozhodnutia vedenom pod sp. zn. 24 Em 2/2012, správami o výchovných pomeroch, správou z psychologického poradenstva pre maloletého z 15. októbra 2012, správou z psychologického poradenstva pre sťažovateľku z 29. októbra 2012, záznamami Obvodného oddelenia Policajného zboru K. zo 14. júna 2012, 28. júna 2012 a 1. júla 2012, podľa ktorých sa sťažovateľka snažila o výkon rozhodnutia aj za pomoci polície, a oboznámením s obsahom spisov sp. zn. 27 P 24/2010, sp. zn. 24 P 353/2010 a sp. zn. 24 P 157/2010. Hodnotením zistených okolností súdy dospeli k záveru, že vek, rozumová vyspelosť a dlhodobé prispôsobovanie sa zložitej situácii súdnych konaní viedli u maloletého k prejavu odmietavého postoja k predstave sťažovateľky o realizácii vzájomného styku, nie však k absolútnemu odmietaniu styku so sťažovateľkou, ktorú maloletý ako svoju matku rešpektuje. Manifestovanie jeho postoja hodnotili ako veku zodpovedajúcu snahu dieťaťa o rešpektovanie svojej osobnosti.

Z prehľadu súdnych konaní vo veci starostlivosti o maloletého (ako sú uvedené v časti II nálezu) vyplýva, že takmer nepretržite od apríla 2001 sú vedené konania o návrhoch sťažovateľky alebo otca o úpravu práv a povinností rodičov k maloletému. Vyplýva z neho tiež snaha sťažovateľky o zverenie maloletého do jej osobnej starostlivosti, ktorej dôvodom nie je zanedbávanie starostlivosti zo strany otca alebo preukázateľne negatívny vplyv otca na výchovu maloletého, ale prirodzená túžba sťažovateľky podieľať sa na výchove svojho dieťaťa v čo najširšom rozsahu. Súdne konania a s tým spojené úradné postupy kolízneho opatrovníka tak sprevádzali maloletého v podstate počas celého detstva. Maloletý bol v rámci týchto konaní opakovane vypočúvaný súdom, podroboval sa znaleckým vyšetreniam a úradným postupom kolízneho opatrovníka.

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd v napadnutom konaní dôsledne zväžil celý proces rozhodovania o úprave práv a povinností rodičov k maloletému, počas ktorého bol vyskúšaný každý model osobnej starostlivosti o maloletého, zverenie do výchovy matke, otcovi aj striedavá starostlivosť. V rámci týchto konaní boli opakovane vykonané znalecké skúmania znalcami z odboru psychológie, šetrené rodinné pomery a výchovné prostredie, ako aj vplyv výchovného prostredia na školské výsledky maloletého. Zisťovanie najlepšieho záujmu maloletého tak nebolo redukované na zistenie vôle alebo predstavy maloletého o úprave styku, ako to namietla sťažovateľka, ale názor maloletého bol zohľadnený ako relevantný faktor pri rozhodovaní v jeho najlepšom záujme tak, aby rozhodnutie podporovalo zachovanie funkčných rodinných väzieb a všestranne pozitívneho vzťahu rodiča a dieťaťa, čím poskytol ochranu aj označeným právam sťažovateľky.

Pokiaľ ide o námietku sťažovateľky, že ani v prvostupňovom a ani v odvolacom konaní nebolo vykonané znalecké skúmanie znalcom z odboru psychológie na účely zistenia, či maloletý nie je negatívne ovplyvnený otcom, ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej súčasťou základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je povinnosť vykonať dôkazy označené účastníkom konania (I. ÚS 75/96, II. ÚS 153/03, IV. ÚS 178/2012). Procesný princíp voľného hodnotenia dôkazov v spojení so zásadou procesnej ekonomiky dovoľuje súdu vykonať len tie dôkazy, ktoré podľa jeho uváženia vedú k rozhodnutiu vo veci samej (napr. II. ÚS 218/00, IV. ÚS 182/04, IV. ÚS 178/2012). Európsky súd pre ľudské práva tiež uvádza, že čl. 6 ods. 1 dohovoru zaručuje síce právo na spravodlivý proces, neupravuje však prípustnosť dôkazov alebo ich hodnotenie (A. B. v Slovenská republika, rozsudok zo 4. 3. 2003 a v ňom odkaz na ďalšiu judikatúru). Krajský súd v napadnutom rozsudku dostatočne odôvodnil, na základe ktorých skutočností vyplývajúcich z vykonaného dokazovania dospel k záveru, že ďalšie znalecké skúmanie znalcom z odboru psychológie považuje za rozporné so záujmami maloletého. Preto ani odmietnutím navrhovaného znaleckého dokazovania nemohlo byť porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu.

Ústavný súd dospel k názoru, že krajský súd aplikoval relevantné právne predpisy podľa ich obsahu a vykladal ich v súlade so všeobecnými právnymi princípmi. Preto

rozhodol, že základné práva sťažovateľky podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru napadnutým rozsudkom a konaním, ktoré mu predchádzalo, porušené neboli.

V nadväznosti na to bolo bez právneho významu rozhodovať o ďalších otázkach, o ktorých je dôvodné rozhodovať len v prípade vyslovenia porušenia niektorého zo základných práv označených sťažovateľom.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2014